

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องสุขภาพจิตและสังคมของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดย
การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุตัวอย่างจำนวน 200 คน นำเสนอผลการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลสุขภาพประกอบด้วย

2.1 สถานะสุขภาพ

2.2 สภาวะสมอง

ส่วนที่ 3 : สภาวะสุขภาพจิต

ส่วนที่ 4 : การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสังคม

ส่วนที่ 5 : ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาวะความเศร้า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ สถานะการสมรส การศึกษา ที่อยู่อาศัย ภูมิลำเนา

ข้อมูลทั่วไป	เป็นสมาชิกเย็บบ้าน		ไม่เป็นสมาชิกเย็บบ้าน	
	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ
เพศ				
หญิง	63	63.0	63	63.0
ชาย	37	37.0	37	37.0
สถานภาพสมรส				
คู่	67	67.0	54	54.0
หม้าย / หย่า / แยก	28	28.0	38	38.0
โสด	5	5.0	8	8.0
การศึกษา				
ไม่เคยศึกษา	8	8.0	10	10.0
ประถมศึกษา	60	60.0	42	42.0
มัธยมศึกษา	15	15.0	28	28.0
อนุปริญญาขึ้นไป	17	17.0	20	20.0
ที่อยู่อาศัย				
เป็นของตนเอง / คู่ครอง	76	76.0	63	63.0
อาศัยญาติ	19	19.0	21	21.0
บ้านเช่า	5	5.0	16	16.0
ภูมิลำเนา				
เชียงใหม่	61	61.0	59	59.0
ย้ายจากที่อื่น	39	39.0	41	41.0

ตาราง 1 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้หลัก และความพอเพียงของรายได้

ข้อมูลทั่วไป	เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน		ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน	
	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ
รายได้หลัก				
คู่ครอง / บุตรหลาน	55	55.0	49	49.0
เงินบำนาญ / เงินฝาก	20	20.0	33	33.0
ธุรกิจส่วนตัว	25	25.0	18	18.0
ความเพียงพอของรายได้				
เหลือเก็บ	16	16.0	8	8.0
พอใช้	54	54.0	64	64.0
ไม่เพียงพอ	30	30.0	28	28.0

จากตาราง 1 กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก และไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน มีเพศหญิงและชายจำนวนเท่ากันทั้งสองกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 63.0 และ 37.0 ตามลำดับ มีสถานภาพสมรสคู่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 67.0 และ 54.0 การศึกษาสูงสุดพบว่าส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 60.0 และ 42.0 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองหรือคู่ครอง คิดเป็นร้อยละ 76.0 และ 63.0 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด (ร้อยละ 61.0 และ 59.0) รายได้หลักจะได้มาจากคู่ครองหรือบุตรหลานคิดเป็นร้อยละ 55.0 และ 49.0 และพบว่าความเพียงพอของรายได้อยู่ในเกณฑ์พอใช้คิดเป็นร้อยละ 54.0 และ 64.0

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกัน

ข้อมูลทั่วไป	เป็นสมาชิกเย็บบ้าน (N=100)		ไม่เป็นสมาชิกเย็บบ้าน (N=100)	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
อายุ (ปี)	70.2	6.18	69.2	5.33
จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ (คน)	9.0	3.01	3.0	1.44
จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกัน (คน)	3.5	1.75	4.3	1.83

จากตาราง 2 ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกเย็บบ้าน มีอายุเฉลี่ย 70.2 ปี และ 69.2 ปีตามลำดับและจำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่เฉลี่ย 9.0 คนและ3.0 คน ปัจจุบันสมาชิกที่อาศัยอยู่รวมกันโดยเฉลี่ย 3.5 คน และ4.3 คน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ

2.1 สถานะสุขภาพ

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานะสุขภาพของผู้สูงอายุ

สถานะสุขภาพ *	เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน		ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(N = 100)		(N = 100)	
ดี	11	11.0	6	6.0
ปานกลาง	75	75.0	78	78.0
ควรได้รับการดูแล	14	14.0	16	16.0

$$\chi^2 = 1.663 \quad p = 0.43$$

คะแนนสถานะสุขภาพเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม = 6.2

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทั้งสองกลุ่ม = 1.76

- * สถานะสุขภาพดี มีค่าตั้งแต่ ค่าเฉลี่ย + 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 สถานะสุขภาพปานกลาง มีค่าระหว่าง ค่าเฉลี่ย $\pm$ 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 สถานะสุขภาพควรได้รับการดูแล มีค่าตั้งแต่ ค่าเฉลี่ย - 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากตาราง 3 ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน ส่วนใหญ่มีสุขภาพปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 75.0 และ 78.0 ตามลำดับ ผู้สูงอายุที่ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้านและเป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน ควรได้รับการดูแลสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 16.0 และ 14.0 ตามลำดับ ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสถานะสุขภาพของผู้สูงอายุ และการเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน ($p > 0.05$)

2.2 สภาวะสมอง

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสภาวะสมองของผู้สูงอายุ

สภาวะสมอง	เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน		ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน	
	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ
ปกติ	95	95.0	96	96.0
ผิดปกติ	5	5.0	4	4.0

$\chi^2 = 0.116$ $p = 0.733$

จากตาราง 4 ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้านมีสภาวะสมองผิดปกติใกล้เคียงผู้สูงอายุที่ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.0 และ 4.0 ตามลำดับ การเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้านไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับสภาวะสมองของผู้สูงอายุ ($p > 0.05$)

ส่วนที่ 3   สภาวะสุขภาพจิต

ตาราง 5   จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

สภาวะความเศร้า	เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน		ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน	
	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ
ปกติ	81	81.0	68	68.0
เศร้า	19	19.0	32	32.0

$\chi^2 = 3.79$ $p = 0.051$

จากตาราง 5   ผู้สูงอายุที่ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้านมีสภาวะความเศร้าสูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน คิดเป็นร้อยละ 32.0 และ 19.0 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะพบความสัมพันธ์ทางสถิติ ($p = 0.051$)

ส่วนที่ 4 การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมสังคมด้านต่าง ๆ

การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสังคม	เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน		ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน	
	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรม หรือสมาคม				
ไม่เป็น	59	59.0	63	63.0
เป็น	41	41.0	37	37.0
ในระยะเวลา 1 สัปดาห์ได้พบปะพูดคุยเพื่อนบ้าน				
เป็นประจำ / เป็นบางครั้ง	91	91.0	84	84.0
นาน ๆ ครั้ง / ไม่เคย	9	9.0	16	16.0
ในระยะเวลา 1 เดือนไปวัด				
เป็นประจำ / เป็นบางครั้ง	90	90.0	82	82.0
นาน ๆ ครั้ง / ไม่เคย	10	10.0	18	18.0
การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (งานศพ งานวันเกิด หรืองานแต่งงาน)				
ทุกครั้ง / เกือบทุกครั้ง	83	83.0	79	79.0
นาน ๆ ครั้ง / ไม่เคย	17	17.0	21	21.0
ในระยะเวลา 1 สัปดาห์ได้พบปะพูดคุยญาติพี่น้อง				
เป็นประจำ / เป็นบางครั้ง	74	74.0	81	81.0
นาน ๆ ครั้ง / ไม่เคย	26	26.0	19	19.0
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจภายในครอบครัว				
เป็นประจำ / เป็นบางครั้ง	66	66.0	60	60.0
นาน ๆ ครั้ง / ไม่เคย	34	34.0	40	40.0
กิจกรรมในชมรมหรือสมาคม				
ทุกครั้ง / เกือบทุกครั้ง	19	19.0	25	25.0
นาน ๆ ครั้ง / ไม่เคย	81	81.0	75	75.0

ตาราง 6 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมสังคมด้านต่าง ๆ

การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสังคม	เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน		ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน	
	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ (100)	จำนวน (N = 100)	ร้อยละ (100)
ในระยะเวลา 1 เดือน ไปไปสวนสาธารณะหรือเดินเล่น				
เป็นประจำ / เป็นบางครั้ง	9	9.0	12	12.0
นาน ๆ ครั้ง / ไม่เคย	91	91.0	88	88.0
ในระยะเวลา 1 เดือน ไปห้องสมุดประชาชนหรือที่อ่านหนังสือ				
เป็นประจำ / เป็นบางครั้ง	5	5.0	7	7.0
นาน ๆ ครั้ง / ไม่เคย	95	95.0	93	93.0
การมีโอกาสได้ช่วยเหลือผู้สูงอายุ				
เป็นประจำ / เป็นบางครั้ง	5	5.0	15	15.0
นาน ๆ ครั้ง / ไม่เคย	95	95.0	85	85.0
สิ่งที่ทำเป็นประจำหรืองานอดิเรก				
ไม่ทำอะไร	56	56.0	42	42.0
ทำงานบ้าน	8	8.0	13	13.0
ทำสวน , ปลุกต้นไม้	10	10.0	19	19.0
ค้าขาย	17	17.0	11	11.0
อื่น ๆ	9	9.0	15	15.0

จากตาราง 6 ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้านส่วนใหญ่จะไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมหรือสมาคมผู้สูงอายุ (ที่ไม่ใช่สมาชิกเยี่ยมบ้านของ ภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) คิดเป็นร้อยละ 59.0 และ 63.0 ตามลำดับ กิจกรรมทางด้านสังคมที่ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มเข้าร่วมมากที่สุด ได้แก่ การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 91.0 และ 84.0) และการไปวัด (ร้อยละ 90.0 และ 82.0) กิจกรรมที่เข้าร่วมรองลงมา ได้แก่ การไปร่วมในงานศพ / งานแต่งงาน หรืองานวันเกิด (ร้อยละ 83.0 และ 79.0) การพูดคุยกับญาติพี่น้อง (ร้อยละ 74.0 และ 81.0) การมีส่วนร่วมตัดสินใจภายในครอบครัว มีเพียง (ร้อยละ 66.0 และ 60.0) ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีส่วนร่วมต่ำกว่าร้อยละ 20.0 ได้แก่ การเข้าร่วม

74.0 และ 81.0) การมีส่วนร่วมตัดสินใจภายในครอบครัว มีเพียง (ร้อยละ 66.0 และ 60.0) ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มมีส่วนร่วมต่ำกว่าร้อยละ 20.0 ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม การไปสวนสาธารณะ การไปห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือ และการได้มีโอกาสช่วยเหลือหลาน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 56.0 และ 42.0 ตามลำดับไม่มีกิจกรรมที่ทำเป็นประจำหรือเป็นงานอดิเรก

ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสมาชิกเยี่ยมบ้านของผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสังคม

ตาราง 7 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสมาชิกเยี่ยมบ้านของผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสังคม

การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสังคม	เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน		ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(N = 100)		(N = 100)	
มีส่วนร่วมมาก	62	62.0	55	55.0
มีส่วนร่วมน้อย	38	38.0	45	45.0

$\chi^2 = 0.74$ $p = 0.389$

จากตาราง 7 ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน คิดเป็นร้อยละ 62.0 และ 55.0 ตามลำดับ แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

หมายเหตุ จากตาราง 6 เมื่อประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ แบ่งระดับการเข้าร่วมกิจกรรมเป็น 2 ระดับ คือ มีส่วนร่วมมาก และมีส่วนร่วมน้อย

– มีส่วนร่วมมาก หมายถึง ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเป็นประจำมากกว่าร้อยละ 75

– มีส่วนร่วมน้อย หมายถึง ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเป็นประจำน้อยกว่าร้อยละ 25

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดสภาวะความเครียด

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาวะความเครียดของผู้สูงอายุทั้งหมด

ปัจจัย	จำนวน (N=200)	มีสภาวะเครียด จำนวน (ร้อยละ)	Odds ratio	95 % CI
1. เพศ				
- ชาย	74	23 (31.1)	1.3	0.60, 2.82
- หญิง	126	28 (22.2)		
2. สถานภาพสมรส				
- หม้าย / หย่า / แยก	66	18 (27.3)	3.4	0.56, 20.78
- คู่	121	31 (25.6)	3.0	0.46, 19.28
- โสด	13	1	1	
3. สมาชิกที่อยู่ร่วมกัน				
- อยู่คนเดียว	15	5 (33.3)	2.2	0.58, 8.77
- อยู่หลายคน	185	46 (24.9)		
4. สถานะสุขภาพ				
- ควรได้รับการดูแล	30	11 (36.7)	2.2	0.38, 12.95
- ปานกลาง	153	38 (24.8)	1.4	0.29, 7.18
- ดี	17	11 (11.8)	1	
5. สภาวะสมอง				
- ผิดปกติ	9	4 (44.4)	1.8	0.44, 7.73
- ปกติ	191	47 (24.6)		
6. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม				
- มีส่วนร่วมน้อย	83	31 (37.3)	2.7	1.34, 5.45*
- มีส่วนร่วมมาก	117	20 (17.1)		
7. การเป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน				
- ไม่เป็น	100	32 (32.0)	2.1	1.03, 4.23**
- เป็น	100	19 (19.0)		

* p = 0.005

** p = 0.041

จากตาราง 8 เมื่อมองภาพโดยรวมเพศชายมีสภาวะความเศร้าสูงกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 31.1 และ 22.2 ตามลำดับ สถานภาพสมรส หม้าย หย่า แยก มีสภาวะความเศร้าสูงที่สุด (ร้อยละ 27.3) รองลงมาคือคู่ (ร้อยละ 25.6) สมาชิกที่อยู่คนเดียวจะมีสภาวะความเศร้าสูงกว่าสมาชิกที่อยู่ร่วมกันหลายคน คิดเป็นร้อยละ 33.3 และ 24.9 ส่วนสถานะสุขภาพผู้สูงอายุที่ควรได้รับการดูแลมีสภาวะความเศร้าสูงที่สุด (ร้อยละ 36.7) รองลงมาคือสุขภาพปานกลาง (ร้อยละ 24.8) และผู้สูงอายุที่มีสมองที่ผิดปกติมีสภาวะความเศร้าสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสมองปกติ คิดเป็นร้อยละ 44.4 และ 24.6 การไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสังคมของผู้สูงอายุมีสภาวะความเศร้าสูงกว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านสังคม คิดเป็นร้อยละ 37.3 และ 17.1 นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้านพบว่ามีสภาวะความเศร้าสูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน คิดเป็นร้อยละ 32.0 และ 19.0 และจากการทดสอบปัจจัยที่สัมพันธ์กับสภาวะความเศร้าด้วยสถิติการถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน (logistic regression) พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีสภาวะความเศร้า คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสังคม ($p = 0.005$) และการเข้าเป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน ($p = 0.041$) โดยผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสังคมน้อย จะมีสภาวะความเศร้าเป็น 2.7 เท่าของผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสังคมมากกว่า และผู้สูงอายุที่ไม่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้านมีสภาวะความเศร้าเป็น 2.1 เท่าของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกเยี่ยมบ้าน